

Ma Magyarországon becslések szerint gyerekek tízezreit kényszerítik akaratuk ellenére a hatóságok külön élő szülőjükkel, más rokonukkal való kapcsolattartásra. Ez az egyik leggyakoribb megnyilvánulási formája a nők és gyermekek elleni családon belüli erőszaknak a szétválást követően.

A KAPCSOLATTARTÁS

A láthatás hivatalos megnevezése kapcsolattartás. A kapcsolattartás részletes szabályait a Polgári Törvénykönyv (2013. évi V. törvény) Negyedik könyve, negyedik része, XVIII. fejezetének 4. pontja, valamint „a gyámhatóságokról, valamint a gyermekvédelmi és gyámügyi eljárásról” szóló 149/1997. (IX. 10.) Korm. rendelet (továbbiakban: Gyer.) 27. § - 33/B. §-ai tartalmazzák.

Közös szülői felügyelet esetében a kapcsolattartásról nem kell a szülőknek külön megállapodnia, ha azonban a gyerekek feletti szülői felügyeleti jogot csak az egyik szülő gyakorolja, úgy a különélő szülővel történő kapcsolattartást egyezség, ennek hiányában a bíróság vagy a gyámhivatal döntése alapján rendezni kell. A kapcsolattartás célja a gyerekek és a nem vele élő szülő közötti családi kapcsolat fenntartása, illetve, hogy a külön élő szülő gyermeke fejlődését figyelemmel kíséresse, elősegítse. Kapcsolattartás nem csak a szülőt, de kérelmük esetén a nagyszülőket és más rokonokat is megillet.

A kapcsolattartás formája lehet **folyamatos, időszakos** vagy **felügyelt**. Folyamatos az a rendszeres érintkezés, mely kiterjedhet az elvitelre, a meglátogatásra, telefonálásra, skype-olásra, (elektronikus) levelezésre, ajándékküldésre. Az időszakos kapcsolattartás a tanítási szünetek, több napos ünnepek alatti huzamosabb együttlétet jelenti. Felügyelt kapcsolattartásról pedig valamely hivatalos helyiségben, a találkozást felügyelő szakember jelenlétében megvalósuló láthatás esetén beszélünk. Felügyelt kapcsolattartást akkor rendelnek el, ha a gyermek és a kapcsolattartásra jogosult szülő közt nincs vagy megromlott a családi kapcsolat. Ezen kívül dönthet a gyámhivatal a kapcsolattartás rendezésére irányuló kérelem elutasításáról, amennyiben a kérelmező korábban veszélyeztette, tartósan elhanyagolta gyermekét, illetve távoltartás hatálya alatt áll. A gyerekekkel vagy az őt nevelő szülővel szembeni visszaélés súlyosságára tekintet-

tel a már megállapított kapcsolattartási jog korlátozható, szüneteltethető vagy megvonható. Korlátozásra adhat alapot, ha az elvált szülő nem a szabályozásnak megfelelően gyakorolja a láthatást (például rendszeresen késik, nem mondja le a kapcsolattartást, nem időben hozza vissza a gyereket), de az is, ha legalább hat hónapig nem jelentkezik láthatásra. A gyermek vagy az őt nevelő szülő sérelmére megvalósított súlyos visszaélés esetén 6 hónapra szüneteltetheti a gyámhivatal a kapcsolattartást, különösen súlyos visszaélés esetén legfeljebb 1 évig. A szünetelés a feltételek fennállása esetén újra elrendelhető. Amennyiben a súlyos visszaélés következtében megállapítható a gyermek nevelésének és fejlődésének súlyos veszélyeztetése, úgy kérni lehet a kapcsolattartás teljes megvonását.

A KAPCSOLATTARTÁS RENDEZÉSE

Amennyiben házassági vagy a szülői felügyelet rendezése iránt per van folyamatban, úgy a bíróság dönt a kapcsolattartásról. Ilyen per hiányában a gyámhivatalhoz lehet fordulni a kapcsolattartás rendezése érdekében. A gyámhivatal illetékességét a gyereket nevelő szülő állandó lakóhelye határozza meg. Ha a kapcsolattartás kérdésében a bíróság döntött, úgy a kapcsolattartás megváltoztatása iránt a határozat jogerőre emelkedésétől számított 2 éven belül csak a bíróság előtt lehet eljárást kezdeményezni. 2 éven túl csak a gyámhivatal jogosult a kapcsolattartás megváltoztatása felől rendelkezni.

A kapcsolattartás szabályozása körében meg kell hallgatni a két szülőt és az ítélőképessége birtokában lévő gyereket. Ítéletképesége birtokában lévő gyerekek az a kiskorú minősül, aki képes az őt érintő döntések lényegét megérteni és következményeit átlátni. Tapasztalatunk szerint a hatóságok a 9 éven felüli gyermekeket főszabály szerint ítélőképessének minősítik, de praxisunkban volt már olyan 4 éves is, aki megfelelt a kritériumoknak. A kapcsolattartás rendezése során a gyermek érdekének kell elsődlegesen érvényesülnie és az ítélőképessége birtokában lévő gyermek véleményét figyelembe kell venni. A kapcsolattartás rendezése körében dönteni kell többek közt:

a) a folyamatos, az időszakos, a felügyelt kapcsolattartás, valamint a telefonos, emailés, stb. kapcsolattartás gyakoriságáról, időtartamáról, a gyermek esetleges külföldre viteléről,

b) a gyermek, valamint személyes okmányai, ruházata átadásának és visszaadásának helyéről, idejéről, módjáról,

c) kérelem esetén a gyermek kapcsolattartásra történő átadásában és átvételében közreműködő harmadik személyről,

d) a kapcsolattartás lemondása esetén irányadó szabályokról és az elmaradt kapcsolattartás pótlásáról.

Tapasztalataink szerint az eddigi általános jogalkalmazási gyakorlat szerinti kéthetente hétvégi láthatási rendet egyre inkább szabályozzák egy-egy közbenső hétköznapi kapcsolattartással megtoldva. Szintén terjed a telefonos, skype-os, egyéb internetes érintkezési mód szabályozása is. A kapcsolattartás főszabály szerint elvitellel jár. Ez alól csak a kicsi gyerek és a gyerek érdekét veszélyeztető körülmény vagy felróható magatartás jelent kivételt. Jogsegély szolgálatunk tapasztalata alapján elmondható, az együttélés során előforduló családon belüli erőszakot az esetek többségében a jogalkalmazó szervek nem értékelik az elvitel korlátozását megalapozó körülménynek, különösen, ha a bántalmazás közvetlenül csak az anyát érintette. A felügyelt kapcsolattartás keretében a gyámhivatal kizárhatja a kapcsolattartást felügyelő szakember jelenléte nélküli találkozást lehetőségét, ha a gyermek érdeke ezt indokolta teszi. Ennek hiányában a felügyelt kapcsolattartást biztosító szolgáltató javaslatára megvalósulhat a szakember jelenléte nélküli találkozás. A Gyer. lehetővé teszi, hogy a gyermek biztonsága érdekében elvitel esetén is a kisgyerek átadásának és átvételének a helyszíne ne az anya mindenkori lakóhelye, hanem a felügyelt kapcsolattartás helyszíne (gyermekjóléti központ, kapcsolatügyelet, stb.) legyen. Szintén van arra törvényes lehetőség, hogy az átadás-visszaadás lebonyolításában olyan személy működjön közre, aki a gyermek gondozásában, nevelésében huzamosabb időn keresztül részt vesz (nagyszülő, új élettárs, házastárs). Továbbá azt is lehet kérni, hogy a kapcsolattartásra jogosult szülő az oktatási-nevelési intézményből vigye el a gyereket és a kapcsolattartás végeztével oda vigye vissza. A gyereket nevelő szülőt is megilleti huzamosabb, a láthatással nem felszabdalt, a gyerekekkel együtt töltött idő („nyaralás”). Ennek időtartama nem haladhatja meg a különélő szülőt

megillető időszakos kapcsolattartás mértékét, illetve, ha időszakos kapcsolattartás nem jár neki, akkor a 2 hetet. Az elmaradt kapcsolattartást minden esetben pótolni kell, kivéve, ha az a különélő szülő felróható magatartása miatt maradt el, vagy neki nem felróható okból, de az elmaradásról nem tájékoztatta szabályszerűen a másik felet. A pótlásra a legközelebbi megfelelő időpontban, de legfeljebb 6 hónapon belül kell sort keríteni. Nem kell pótolni az időszakos kapcsolattartás idejére, valamint az ünnepnapokra eső folyamatos kapcsolattartást, illetve az anya „nyaralása” idejére eső folyamatos kapcsolattartást. A kapcsolattartással felmerülő költségeket (utazás, etetés, ajándékok, stb.) főszabály szerint a kapcsolattartás gyakorlója viseli, de a kapcsolattartás megghiúsulása esetén a különélő szülő követelheti a kapcsolattartás akadályozásával, szabályainak megszegésével összefüggő igazolt költségeinek megtérítését és kártérítésre is igényt tarthat. Jogsegély szolgálatunk történetében előfordult olyan eset, ahol az apa az Amsterdam-Budapest-Amsterdam repülőjegye árát sikerrel hajtotta be volt partnerén, amiért közös kislányuk nem akart vele láthatásra menni.

A KÉNYSZERLÁTHATÁS

Kényszerláthatásnak nevezzük azt a kapcsolattartást, amely a gyermek akarata és igénye ellenében, a hatóságok által kifejtett nyomásgyakorlás eredményeképpen jön létre. A kényszerláthatások háttérben az esetek túlnyomó többségében nők és gyerekek elleni családon belüli erőszak áll. Bár közkeletű vélekedés, hogy a gyerekek az anya ellennevelésének, érzelmi manipulálásának hatására nem kívánnak különélő apjukkal érintkezni, mind jogsegély tapasztalatunk, mind a nemzetközi szakirodalom azt támasztja alá, hogy a gyermek ellenállásának oka legtöbbször az együttélés vagy a kapcsolattartások alatt közvetve vagy közvetlenül elszenvedett apai bántalmazás. A kapcsolattartás végrehajtásáról a gyámhivatal gondoskodik. A gyámhivatal a kapcsolattartás végrehajtása iránt nem hivatalból, hanem az elmaradt kapcsolattartástól számított 30 napon belül betervezett kérelemre jár el. Ilyen kérelmet azonban legfeljebb 1, korábbi bírság kiszabása esetén 2 éven belül lehet benyújtani. A gyámhivatal elrendeli a végrehajtást, ha a gyermeket nevelő szü-

lő önhibájából nem tesz eleget a kapcsolattartást rendező határozat előírásainak és nem biztosítja a zavartalan kapcsolattartást. Fontos azonban tudni, hogy a kapcsolattartás végrehajtására csak a már szabályozott kapcsolattartás esetén kerülhet sor, vagyis mindaddig nem, míg e kérdésben a bíróság vagy a gyámhivatal nem hoz döntést. Sajnálatos módon a gyámhivatali jogalkalmazás során olyan gyakorlat alakult ki, mely a kapcsolattartás megghiúsulásának tényéből automatikusan az anya önhibájára következtet, illetve anyai önhibaként értékeli, ha nem sikerül gyermekét rávennie a találkozásra. Ez a hibás és káros gyakorlat figyelmen kívül hagyja a gyerekek természetes reakcióját az erőszakkal szemben és lehetetlen helyzetbe hozza a nevelő szülőt is, amikor elvárják tőle, hogy a saját és gyermeke érdekével ellenkezően cselekedve, ő kényszerítse a gyermeket a számára nem kívánatos láthatásra. A 14 éven felüli gyerek önálló nyilatkozatot tehet, hogy nem kíván élni a kapcsolattartás jogával. Ebben az esetben a gyámhivatal a végrehajtási eljárást felfüggeszti, feltéve, ha a felek mediáción vesznek részt, vagy valamelyikük kérte a kapcsolattartás megváltoztatását, korlátozását vagy megvonását. A végrehajtás körében a gyámhivatal először felszólítja a nevelő szülőt a jogszerű eljárásra, másodjára azonban már 5000-500.000,-Ft összegű pénzbírság kiszabására is lehetősége van, melyet minden egyes elmaradt alkalom után emelkedő összegben róhat ki. A különélő szülő jogainak biztosítására a gyámhivatal kötelezheti a szülőket mediáción való részvételre, de kérheti a gyermekjóléti szolgálat közreműködését vagy védelemben vétel elrendelését. Végül, ha a végrehajtásra irányuló intézkedések nem vezetnek sikerre, a gyámhivatal büntető-eljárást indíthat a nevelő szülő ellen kiskorú veszélyeztetése vagy kiskorúval való kapcsolattartás akadályozása miatt.

PATENT Egyesület jogsegély-szolgálat:
jog@patent.org.hu
06-70-25-25-25-4, szerdánként 16:00–18:00,
06-70-277-6522, csütörtökönként 10:00-12:00
Adószám: 18192249-1-41
Bankszámlaszám: 10918001-00000069-60330007

Készült a Nyílt Társadalom Alapítványok támogatásával 2014-ben

NŐK JOGGA

sorozat

Kapcsolattartás, kényszerláthatás

PATENT Patriarchátust
Ellenzők Társasága

www.nokjoga.hu

A nők elleni erőszak és diszkrimináció bármely formája ellen az áldozatot védelem illeti meg. Ez minden nő emberi joga.